

Hol niet te snel naar de winkel

Gert Peersman (Column verschenen in De Standaard op 18 mei 2021)

Ik dacht dat het een advertentie van winkelketens was, of de regering die de relance wilde stimuleren, maar het bleek een onderzoek van Het Laatste Nieuws en VTM te zijn. De redactie had een rondvraag gedaan bij tientallen producenten en winkeleigenaars. De conclusie was dat we zo snel mogelijk onze aankopen moeten doen, want bijna alle producten zullen de komende maanden veel duurder worden.

Televisies en wasmachines zullen volgens de bevraging tot 15 procent meer kosten, laptops en tablets tot 10 procent. Een huis verbouwen zal duizenden euro's duurder worden en voor kleding moeten we rekenen op een stijging van 5 tot 10 procent. De voornaamste redenen zijn duurdere grondstofprijzen, zoals van hout, aluminium en plastic, terwijl de prijzen voor containertransport de laatste maanden enorm zijn gestegen. De producenten die gecontacteerd werden, zitten met de handen in het haar en kunnen niet anders dan die kosten binnenkort aan de consument door te rekenen. Nobel dat ze ons nog eventjes goedkoop laten shoppen.

De voorspellingen van specialisten zijn minder spectaculair. Volgens de driemaandelijke Survey of Professional Forecasters door de ECB zullen de prijzen dit jaar gemiddeld met 1,6 procent stijgen. Ook voor 2022 en 2023 voorspellen ze amper 1,3 en 1,5 procent inflatie. Volgens de specialisten is er geen reden om naar de winkel te hollen.

Ondanks de recessie draaiden bepaalde sectoren het voorbije jaar op volle toeren. Iedereen kocht tegelijkertijd een nieuwe laptop, bureaustoel, webcam en gereedschap om in de tuin te werken. Door het uitgespaarde horecabudget hebben we massaal elektrische toestellen gekocht en verbouwingen gedaan. Maar door de lockdowns kon de productie moeilijk volgen. Het is niet verwonderlijk dat grondstoffen en allerlei producten duurder zijn geworden.

Maar tenzij er nieuwe coronagolven oplaaien of belangrijke productielanden in lockdown gaan, wil dat niet zeggen dat de prijzen van die producten nog meer zullen stijgen. We kunnen nog een tijdje voort met onze webcam en nieuwe meubelen, waardoor de druk op de grondstoffenketel zou moeten afnemen. Consumenten zullen het geweer van schouder veranderen doordat we weer op restaurant kunnen, een concert bijwonen en een citytrip doen. Als die sectoren niet op volle kracht kunnen draaien door restricties, zullen eerder die prijzen stijgen.

Het zou best kunnen dat de inflatie de komende maanden een hobbelig parcours zal afleggen omdat de economie moet normaliseren, maar de verwachting is dat die effecten tijdelijk zijn. Onderzoek toont aan dat de gevolgen van grondstofprijzen en een oververhitte economie op de inflatie uiteindelijk vrij beperkt zijn. In tegenstelling tot wat velen denken, wordt inflatie ook niet bepaald door de hoeveelheid geld die in omloop is.

Het belangrijkste mechanisme is de selffulfilling prophecy van inflatieverwachtingen. Als er bijvoorbeeld verwacht wordt dat de prijzen en (loon)kosten gemiddeld met 2 procent zullen stijgen, zullen bedrijven hun prijzen met 2 procent verhogen om de winstmarges intact te houden. Bij loononderhandelingen zullen loonstijgingen van 2 procent worden afgesproken om de koopkracht te behouden. Het resultaat is dat de

kosten en prijzen gemiddeld effectief met 2 procent stijgen. België is een uitzondering waar de lonen achteraf worden geïndexeerd, maar dat is alleen een vertraging van het mechanisme. Zijn de inflatieverwachtingen daarentegen 10 procent, zoals in Latijns-Amerikaanse landen of bij ons tijdens de jaren 70, dan is de inflatie door de selffulfilling prophecy uiteindelijk ook ongeveer 10 procent.

Sinds de jaren 80 zijn de centrale banken erin geslaagd om onze verwachtingen op een laag niveau te verankeren: ze hebben ons er collectief van overtuigd dat ze de rente fors zullen verhogen als de inflatie hoge toppen zou scheren en desnoods een recessie zullen organiseren om de inflatie te doen dalen. Begin jaren 80 hebben ze dat ook effectief gedaan, en sindsdien geloven we dat ze het opnieuw zullen doen mocht dat nodig zijn.

Zolang dat geloof er is, zitten centrale banken in een zetel: bij opflakkingen door bijvoorbeeld duurdere grondstoffen zal inflatie door onze verankerde verwachtingen automatisch terugkeren naar een lager niveau zonder dat de rente verhoogd moet worden, of slechts mondjesmaat, om een signaal te geven.

Wanneer moeten we ons wel zorgen maken? Het is bijvoorbeeld lang geleden dat de centrale banken écht getest werden. Het probleem van het voorbije decennium was eerder te lage inflatie en dalende inflatieverwachtingen. Sommigen vragen zich misschien af of centrale banken nog steeds bereid zijn om de rente te verhogen in een regime waar overheden veel schulden aangaan. Zullen ze aan de politieke druk kunnen weerstaan? Zal de ECB het dan aandurven om haar groene obligaties weer van de hand te doen? Als de prijsopstootjes door de coronacrisis aanslepen en in onze hoofden kruipen, en we ons tegelijkertijd die vragen stellen, kan dat de inflatieverwachtingen aanzwengelen. Als de centrale banken dan effectief te veel aarzelen, staat het inflatiethema weer op de agenda.